

Σχέδιο μαθήματος 4
Προβολή ταινίας «Ρεμπέτικο»
Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος
και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, 2016

Η «ανάγνωση» της ταινίας

Στόχοι:

- Η συνεργασία του εκπαιδευτικού με τους μαθητές προκειμένου να αποκωδικοποιήσουν την ταινία, παρατηρώντας εικόνες, ήχους και τις περιγραφές των πρωταγωνιστών της.
- Η συνειδητοποίηση ότι η ταινία αποτελεί μια ζωντανή μαρτυρία ενός στοιχείου άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Η εκπαίδευση του βλέμματος και της κριτικής ικανότητας των μαθητών, έτσι ώστε να αντιλαμβάνονται τα μηνύματα και τα νοήματα που μπορεί να έχει η κινούμενη εικόνα.

Παρακάτω προτείνεται ένας σκελετός ερωτήσεων που μπορούν να κατευθύνουν τον εκπαιδευτικό, ώστε να εστιάσει σε συγκεκριμένα στοιχεία της ταινίας και να τα συζητήσει μαζί με τους μαθητές.

Προτεινόμενες ερωτήσεις

- Σε τι αναφέρεται η ταινία;
- Ποια πρόσωπα μιλούν για το ρεμπέτικο; Πώς σχετίζεται ο καθένας με το μουσικό αυτό είδος;
- Αναγνωρίσατε τραγούδια γνωστά σε εσάς; Αν ναι, συζητήστε με τους συμμαθητές ποια είναι αυτά, πού και από ποιον τα έχετε ακούσει.
- Σε τι χώρους διαδραματίζεται η ταινία; Τι σχέση έχει ο κάθε χώρος που παρουσιάζεται στην ταινία με το ρεμπέτικο;
- Πώς συμπληρώνει η ταινία όλα όσα συζητήσατε για το ρεμπέτικο με αφορμή τα τραγούδια που ακούσατε;
- Τι πληροφορίες πήρατε για την ιστορία του μουσικού αυτού είδους;

- Πώς σχετίζονται οι πρόσφυγες από την Μικρά Ασία με το ρεμπέτικο; Γιατί γίνεται ειδική αναφορά σε αυτούς; Ποια είναι η ιδιαίτερη σχέση που τους συνδέει με την ταινία;
- Τι απεικονίζουν οι φωτογραφίες που προβάλλονται κατά τη διάρκεια της ταινίας; Γνωρίζετε κάποιο από τα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν σε αυτές; Αν ναι, από πού και τι έχετε ακούσει γι' αυτούς;
- Ποια ονόματα γνωστών μουσικών του ρεμπέτικου αναφέρονται από τα πρόσωπα της ταινίας; Έχετε ακούσει ποτέ κάτι γι' αυτούς; Τι και από πού;
- Εκτός από τους τραγουδιστές, μέσα από την ταινία αναγνωρίσατε / ακούσατε τι άλλου είδους επαγγέλματα σχετίζονται με το ρεμπέτικο; Ποια είναι αυτά; Αποτελούν μία έκφραση πολιτιστικής κληρονομιάς; Αν ναι, για ποιος λόγους;
- Τι είδους μουσικά όργανα αναγνωρίσατε σε όλη τη διάρκεια της ταινίας;
- Γιατί πιστεύετε ότι αγαπήθηκε ιδιαίτερα το ρεμπέτικο από το λαό;
- Την εποχή που γεννήθηκε ήταν αγαπητό στις ανώτερες κοινωνικές τάξεις; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.
- Σήμερα αγκαλιάζει όλες τις κοινωνικές τάξεις; Αν ναι, γιατί;
- Πώς περνάει από γενιά σε γενιά; Μόνο μέσω της προφορικής παράδοσης; Τι πληροφορίες μας δίνει η ταινία γι' αυτό και πώς αναδεικνύεται μέσα από τις εικόνες;
- Προκύπτει μέσα από την ταινία η ανάγκη διαφύλαξης του ρεμπέτικου; Από ποια στοιχεία;
- Τι μπορεί να δηλώνει η συνέχιση αυτού του είδους του τραγουδιού εδώ και τόσες δεκαετίες;
- Πιστεύετε ότι αγαπούν οι νέοι αυτό το είδος τραγουδιού; Γίνεται κάποια συγκεκριμένη αναφορά γι' αυτό στην ταινία; Αν ναι, με ποιον τρόπο;
- Από όσα ακούσατε στην ταινία, αποτελεί σύμβολο μόνο για τους Έλληνες που ζουν στην χώρα μας; Αν όχι, τι παραπάνω πληροφορίες μας δίνει σχετικά η ταινία;
- Με ποια άλλα είδη μουσικής εγχώριας ή ξένης σχετίζεται το ρεμπέτικο; Ποιοι αναφέρονται σε αυτό και γιατί;
- Πώς περιγράφεται η αγάπη του κόσμου στο μουσικό αυτό είδος;
- Από όσα τυχόν γνωρίζετε ή έχετε ακούσει, πρόκειται για ένα μουσικό είδος που έχει μείνει ανέπαφο μέσα στα χρόνια ή εξελίσσεται;
- Αναγνωρίζετε τι είδη χορού παρουσιάζονται στην ταινία; Γνωρίζετε κάτι γι' αυτά; Αποτελούν ένα είδος ταυτότητας για το ρεμπέτικο;
- Αν παρατηρήσετε τις εκφράσεις των ανθρώπων που χορεύουν, αλλάζουν ανάλογα με το ύφος κάθε τραγουδιού;
- Πώς περιγράφεται η σχέση μουσικού και χορευτή στην ταινία; Ποιος μιλά σχετικά με αυτό;

-Πιστεύετε ότι τελικά το ρεμπέτικο αποτελεί ένα στοιχείο της ταυτότητας των Ελλήνων; Αν ναι, γιατί;

-Θεωρείτε ότι υπάρχουν λόγοι να διαφυλάξουμε αυτό το στοιχείο και να συνεχιστεί η διάδοσή του στις επόμενες γενιές; Αν ναι, για ποιους λόγους;

Σύνδεση της ταινίας με το Δελτίο για το Ρεμπέτικο, στοιχείο εγγεγραμμένο στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Σε περίπτωση που ο εκπαιδευτικός ενδιαφέρεται να προσεγγίσει την ταινία σε συνδυασμό με το Δελτίο του εγγεγραμμένου στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, μπορεί να αξιοποιήσει το υλικό που ακολουθεί. Έτσι, για κάθε διαφορετικό πεδίο του Δελτίου αναγράφεται και η σχετική πληροφορία που αντλεί κανείς από την ταινία. Με τον τρόπο αυτό προτείνεται μια εμπειριστατωμένη προσέγγιση του στοιχείου, περισσότερο προς διευκόλυνση του εκπαιδευτικού.

Δελτίο Στοιχείου για το Ρεμπέτικο

I. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Ρεμπέτικο

γ. Σύντομη Περιγραφή:

Το εισαγωγικό κομμάτι με τη σύντομη περιγραφή του είδους από τον εθνομουσικολόγο Λάμπρο Λιάβα δίνει μια συνοπτική και κατατοπιστική περιγραφή του στοιχείου.

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

-Προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις

Οι προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις που σχετίζονται με το τραγούδι περιγράφονται σε όλη τη διάρκεια της ταινίας.

-Επιτελεστικές τέχνες

Το στοιχείο του χορού πρωταγωνιστεί στην ταινία. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο χορό των θαμώνων στο μουσικό στέκι. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του μουσικού που αναφέρεται στην ιδιαίτερη σχέση μουσικού και χορευτή.

-Κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις

Η σύνδεση του ρεμπέτικου με διαφορετικά κοινωνικά στρώματα από την εποχή που γεννήθηκε μέχρι σήμερα περιγράφεται σε όλη τη διάρκεια της ταινίας, ξεκινώντας ως μουσικό είδος που συνδέθηκε με τους Μικρασιάτες πρόσφυγες, με τις περιθωριακές τάξεις και τον απλό λαό, ως μέσο έκφρασης αντιλήψεων για τη ζωή, συναισθημάτων και ως τρόπου διασκέδασης των κοινωνικών αυτών ομάδων. Η διάχυση και αποδοχή του είδους και από άλλες τάξεις, όπως περιγράφεται και στην ταινία, καθώς και η εξέλιξη στους τρόπους επιτέλεσής του περιγράφονται γλαφυρά στην ταινία.

Τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία

Συνδέεται άμεσα με τη λαϊκή οργανοποιία. Διαφαίνεται από την πρώτη σκηνή της ταινίας με τον κατασκευαστή μπουζουκιού.

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Κατά τη διάρκεια της ταινίας περιγράφονται τα μέρη όπου γεννήθηκε, αναπτύχθηκε και διαδόθηκε το ρεμπέτικο, π.χ. από Μικρά Ασία, στα μεγάλα λιμάνια και στα αστικά κέντρα, στην ελληνική επικράτεια και τις κοινότητες των Ελλήνων της Διασποράς.

III. Περιγραφή του στοιχείου

Σε όλη τη διάρκεια της ταινίας δίνεται από διαφορετικά πρόσωπα μια πλήρης περιγραφή του στοιχείου.

Τόπος και μέσα επιτέλεσης ή άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Στην ταινία εμφανίζεται η επιτέλεση του στοιχείου σήμερα με δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα: σε ένα μουσικό καφενείο και σε ανοιχτούς χώρους (δρόμοι, πεζόδρομοι). Παράλληλα, όμως, αναφέρονται και άλλοι χώροι όπου επιτελείται το στοιχείο, δηλαδή: κέντρα, φεστιβάλ, δισκογραφία, ραδιόφωνο, τηλεόραση, κινηματογράφος, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δρόμοι).

Διαδικασία μετάδοσης από γενιά σε γενιά του στοιχείου

Κυρίαρχο ρόλο στην ταινία παίζει η έμφαση στην προφορική παράδοση ως μέσο μετάδοσης του στοιχείου. Έμφαση δίνεται επίσης στην συστηματική πλέον διδασκαλία του στοιχείου σε ωδεία, μουσικά σχολεία, πανεπιστήμια, ιδιωτικά μαθήματα. Η μετάδοση από γενικά σε γενιά υπογραμμίζεται από τη συνάντηση τριών διαφορετικών γενιών κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος εκμάθησης μπουζουκιού: από τον μεγαλύτερο μουσικό - δάσκαλο σε δύο επόμενες γενιές (πατέρας και γιος).

IV. Ιστορικό και γενεαλογία του στοιχείου

Κατά τη διάρκεια της ταινίας μέσα από το σύντομο ιστορικό περιγράφεται και η διάδοση του ρεμπέτικου από γενιά σε γενιά με τα βασικά κοινωνικοπολιτικά χαρακτηριστικά της. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε δύο πολύ σημαντικές μορφές του ρεμπέτικου, Μάρκο Βαμβακάρη και Βασίλη Τσιτσάνη, που ανέδειξαν το ρεμπέτικο τραγούδι στην ελληνική κοινωνία, ο καθένας με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.